

Julian Kałowski

"La massoneria nelle disposizioni del
"Codex Iuris Canonici" del 1917 e del
1983", Zbigniew Suchecki, [Città del
Vaticano] 1997 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 41/1-2, 273-276

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Zbigniew S u c h e c k i, La massoneria nelle disposizioni del
«Codex Iuris Canonici» del 1917 e del 1983, Libreria Editrice Vaticana 1997.**

Problemem aktualnym od z górą dwóch wieków jest zjawisko masonerii, na temat której wydano do tej pory wiele pozycji o charakterze specjalistycznym. Traktują one o wielorakich aspektach masonerii, w tym np. o jej organizacji, działalności, doktrynie, stosunku do Kościoła katolickiego i innych wyznań zarówno chrześcijańskich, jak i niechrześcijańskich. Do tej pory brakowało natomiast pozycji z dziedziny prawa kościelnego. Dlatego też z zadowoleniem należy przyjąć rozprawę O. Zbigniewa S u c h e c k i e g o, OFMConv., profesora Wydziału Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie, omawiającą zagadnienie masonerii w świetle dyspozycji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 roku.

Ujęcie zagadnienia wymagało, aby Autor poddał analizie również akty prawne dotyczące masonerii promulgowane przez Stolicę Apostolską po ogłoszeniu Kodeksu z 1917 oraz z 1983 roku. Jest to zatem – jak zaznacza w prezentacji pozycji Onorato B u c c i, profesor uniwersytetu w Molise i Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie oraz konsultor Papieskiej Komisji do Interpretacji Kościelnych Tekstów Prawnych – pierwsze dzieło z zakresu kanonistyki w sposób skondensowany, ale jednocześnie całościowy omawiające akty prawne dotyczące natury masonerii, jej charakteru, doktryny i relacji do Kościoła katolickiego, wydane przez Stolicę Apostolską oraz niektóre Konferencje Episkopatów. Na podkreślenie zasługuje również fakt, że Autor nie tylko wylicza dokumenty promulgowane przez papieży i Kongregację św. Oficjum, a od 1967 roku Kongregację Nauki Wiary, lecz także przytacza *in extenso* te, które dotychczas nie były drukowane.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów oraz dwóch dodatków (załączników). W rozdziale pierwszym, stosunkowo krótkim, zatytułowanym *Pozycja Kościoła w konfrontacji z masonerią przed Kodeksem z 1917 roku*, Autor w oparciu o dokumenty wydane przez Stolicę Apostolską – a było ich około sześciuset – wykazał, że najwyższa władza Kościoła katolickiego zajmowała się sprawą wolnomularstwa od początku istnienia tego zjawiska. Z pozycji O. Z. S u c h e c k i e g o można się dowiedzieć, że już Klemens XII w konstytucji *In eminenti apostolatu specula* z 28 kwietnia 1738 roku nauczał, iż masoneria jest herezją, i nakazał wszystkim biskupom, by wiernych należących do niej uważać za osoby podejrzane o herezję.

Kanonowi 2335 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 poświęcono rozdział drugi. Kanon ten brzmi następująco: „Wszyscy zapisujący się do

sekty masonskiej albo do innych podobnych stowarzyszeń występujących przeciwko Kościołowi lub legalnym władzom świeckim zaciągają na mocy samego faktu ekskomunikę zastrzeżoną Stolicy Apostolskiej w zwykły sposób”. Autor zwrócił uwagę na fakt, że oprócz źródeł wyliczonych w przypisie do cytowanego kanonu są jeszcze inne odnoszące się do omawianej problematyki. Zaletą tej części analizy jest nie tylko wykaz źródeł, z których prawodawca korzystał redagując omawiany kanon, lecz także zapoznanie czytelnika z dyskusją poprzedzającą ustalenie ostatecznej wersji dyspozycji.

W dalszej części rozdziału drugiego poddano analizie dokumenty dotyczące masonerii, promulgowane przez Kongregację Doktryny Wiary po zakończeniu Soboru Watykańskiego II. Do dokumentów tych należą: *Complures episcopi* z 2 lutego 1974 roku oraz listy – z 2 lutego 1975 i 17 lutego 1981 roku. W końcowej części rozdziału Autor przypomniał, że według kanonu 2336 Kodeksu z 1917 roku wszystkich duchownych oraz zakonników należących do masonerii należało ukarać nie tylko ekskomuniką zastrzeżoną Stolicy Apostolskiej w zwykły sposób, lecz także suspensą, pozbawieniem beneficjum, urzędów, pensji oraz głosu czynnego i biernego. Należało im również wymierzyć inne kary przewidziane przez konstytucje, a ich nazwiska przekazać Kongregacji Świętego Oficjum.

Rozdział trzeci pracy poświęcono wnioskowi przedprzygotowawczemu (*atti antepreparatori*) i wystąpieniom Ojców Soboru w czasie trwania Soboru Watykańskiego II. Nadesłane propozycje dotyczące masonerii specjalna komisja zrehabilitowała w sześciu punktach. Autor wskazał tutaj na interesujący i zarazem ważny fakt, iż wielu uczestników Soboru było za utrzymaniem sankcji karnych zamieszczonych w kanonie 2335 Kodeksu z 1917 roku. W rozdziale tym wspomniano również o uprawnieniach, których papież Paweł VI udzielił na mocy konstytucji apostolskiej *Mirificus eventus* z 7 grudnia 1965 roku spowiednikom – mogli oni uwalniać od kary ekskomunikacji zaciągniętej w zwykły sposób za przynależność do masonerii.

W rozdziale czwartym rozprawy omówiono dialog pomiędzy Kościołem katolickim a masonerią prowadzony w latach 1968–1983 podczas licznych spotkań w Austrii, Italii i Niemczech. Autor zaznaczył, że oświadczenie wydane w Lichtenau w Austrii w dniach 4–5 lipca 1970 roku miało charakter jedynie informacyjny i nie zostało zaaprobowane ani przez kardynała F. Königa, ani też przez Kongregację Doktryny Wiary.

Ciekawym zagadnieniem omawianym w rozdziale czwartym jest wydana w Würzburgu 28 kwietnia 1980 roku deklaracja Konferencji Episkopatu Niemiec dotycząca przynależności katolików do masonerii.

Autor przypomniał, że w latach 1974–1980 działała specjalna komisja powołana przez Konferencję Episkopatu Niemiec. Jej głównym zadaniem było zbadanie, czy możliwe jest równoczesne należenie do Kościoła katolickiego i masonerii. W oparciu o argumenty zaczerpnięte ze wspomnianej

deklaracji z 1980 roku Autor wymienia racje, dla których katolik nie może należeć do masonerii. W tej samej deklaracji Konferencja Episkopatu Niemiec domagała się również, aby w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego utrzymano sankcje karne przewidziane przez kanon 2335 Kodeksu z 1917 roku za przynależność do masonerii. Biskupi niemieccy sformułowali także racje przemawiające za utrzymaniem dawnej dyscypliny, które dadzą się w wielkim skrócie sprowadzić do następujących:

- 1) Istota masonerii – i to niezależnie od jej odłamów – jest wroga Kościołowi oraz sprzeczna z jego doktryną etc.
- 2) Jeśli nawet niektóre Konferencje Episkopatów pozwalają katolikom na przynależność do masonerii lub nie zabraniają tego, to jest to wynikiem nieznamomości doktryny masonerii.
- 3) Pozostawienie Konferencjom Episkopatów możliwości decydowania o tym, czy katolikowi wolno być masonem, udzielenia owym konferencjom pozwolenia na rozwiązywanie problemów łączących się z przynależnością do masonerii rodzi pewne niebezpieczeństwa – może na przykład stać się powodem nacisków lub przekonywania biskupów do podejmowania decyzji sprzyjających masonerii. Dlatego też dyspozycja ogólna uwolni ich od kłopotliwych i trudnych decyzji.
- 4) Powinno się dążyć do tego, by w przyszłym Kodeksie Prawa Kanonicznego znalazła się wyraźna dyspozycja potępiająca masonerię, gdyż brak takiej dyspozycji byłby przyczyną powstawania poważnych i trudnych do rozwiązania problemów.

Rozdział piąty rozprawy traktuje o stowarzyszeniach walczących z Kościołem katolickim. Podjęcie tej problematyki wynika z faktu, że Kodeks z 1983 roku zniósł ekskomunikę zastrzeżoną w sposób zwykły Stolicy Apostolskiej za przynależność do masonerii. Ponieważ sformułowanie kan. 1374 Kodeksu z 1983 roku ma charakter bardzo ogólny i nie zawiera żadnej wzmianki o masonerii, dlatego też Kongregacja Doktryny Wiary na skutek kierowanych do niej petycji wydała 26 listopada 1983 roku deklarację *Quaesitum est* dotyczącą masonerii. W deklaracji tej stwierdzono, że negatywne stanowisko Kościoła katolickiego wobec masonerii nie uległo zmianie, ponieważ zasady, którymi kieruje się masoneria, są sprzeczne z doktryną Kościoła katolickiego. Dlatego też wierni należący do tej organizacji trwają w grzechu ciężkim i jako takim nie wolno im przystępować do Sakramentu Eucharystii.

W tym samym rozdziale piątym Autor – odwołując się do różnych dokumentów kościelnych oraz literatury przedmiotu – wyjaśnił również sformułowanie: „Kto zapisuje się do stowarzyszenia działającego w jakikolwiek sposób przeciwko Kościołowi”, zamieszczone w kanonie 1374 Kodeksu z 1983 roku. W końcowej części tego rozdziału Autor dokonał także zestawienia kościelnych norm prawnych dotyczących masonerii, wskazując na ewolucję stanowiska Kościoła w omawianej kwestii.

Do rozprawy – o czym wspomniano wcześniej – zostały dołączone dwa apendyksy. Pierwszy z nich zawiera dziesięć dokumentów Stolicy Apostolskiej, Konferencji Episkopatu Niemiec i Włoch oraz artykuł zamieszczony w *L'Osservatore Romano* (23-02-1983), w którym podano racje zabraniające katolikom przynależności do masonerii. W drugim dodatku Autor zamieścił dokumentację Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, poprzedzającą ostateczną redakcję kanonu 1374 Kodeksu z 1983 roku.

Oceniając rozprawę O. Zbigniewa S u c h e c k i e g o należy stwierdzić, że jest ona bardzo aktualna i ciekawa. Autor wykazał się dobrą znajomością kościelnej problematyki prawnej dotyczącej masonerii, wykorzystał też bogaty materiał źródłowy oraz dostępną literaturę przedmiotu. Wszystkie twierdzenia zamieszczone w pracy zostały poparte odpowiednimi dokumentami kościelnymi i pozycjami sławnych autorytetów naukowych.

Ks. Julian Kałowski, MIC

Georg H o l k e n b r i n k, Die rechtlichen Strukturen für eine Migrantenpastoral. Ein rechtshistorische und rechtssystematische Untersuchung, Päpstlicher Rat der Seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, Vatikan 1995, ss. LV + 344.

Ogólnoświatowy charakter współczesnej migracji sprawia, że stała się ona przedmiotem zainteresowań różnych instytucji oraz wielorakich badań w aspekcie demograficznym, ekonomicznym, kulturowym i prawnym. Kościół nie pomijając świeckich aspektów badań nad zjawiskiem migracji jest zainteresowany przede wszystkim jej religijną stroną i problemami wszechstronnej opieki duszpasterskiej nad migrującymi. Troska Kościoła o migrantów ma bardzo bogatą historię zarówno w zakresie działalności pastoralnej, jak i prawodawczej, bowiem te dwie dziedziny życia Kościoła nawzajem się przenikają i uzupełniają. W ciągu wieków powstały w Kościele instytucje mające na celu zapewnienie opieki duszpasterskiej wszelkiego rodzaju kategoriom „ludzi w drodze”. Właściwe regulacje prawne gwarantują owocność działań instytucji tworzących strukturę duszpasterstwa migrantów.

G. H o l k e n b r i n k w rozprawie doktorskiej obronionej na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego prezentuje genezę oraz historyczno-prawny rozwój struktury duszpasterstwa migrantów. Praca składa się z trzech rozdziałów oraz wykazu źródeł i literatury. Już sama objętość (26 stron) wykazu selektywnej literatury wskazuje, że jest to dysertacja poważna i jednocześnie daje wyobrażenie o złożoności podjętego tematu.